

Naravoslovni muzeji

Zadnja skladišča nekaterih vrst

Sandra Krkoč Lasič

3. junij 2015 3. junij 2015 0:01

Na različnih koncih Evrope se v zadnjih letih pojavljajo klici na pomoč iz naravoslovnih muzejev, ki so marsikje veliko bolj zanemarjeni in zapostavljeni v primerjavi s kulturnozgodovinskimi muzeji. Družba se namreč pogosto ne zaveda, kako pomembni so v resnici tovrstni arhivi.

Znanstveniki danes ne dvomijo več o razvoju in spreminjanju življenja na Zemlji, v katero sta zajeti tudi izumiranje in nastajanje novih vrst. Vloga naravoslovnih muzejev je, da ta material hranijo. (Foto: Bojan Velikonja)

»Muzeji so vse bolj zadnja skladišča življenja, ki je nekoč obstajalo,« je na nedavnem mednarodnem kolokviju o izjemno slabem stanju prirodoslovnih muzejev opozoril dr. **Boris Kryštufek**, vodja kustodiat za vretenčarje v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. V današnjem obdobju množičnega izumiranja je vse več vrst shranjenih le še v muzejih. Leoparda iz maroškega predela Atlasa je, denimo, danes praktično nemogoče srečati v naravnem okolju, nekatere podvrste stepske zebre so globalno izumrle, balkanskih risov s Šar planine pa je le še nekaj deset. »Veliki naravoslovni muzeji zato tekmujejo s časom, da bi shranili čim več. Pričakovali bi torej, da tovrstni muzeji krepijo svojo vlogo, vendar so dejansko v vse slabšem položaju,« sviri strokovnjak. Razveseljuje le dejstvo, da kljub skoraj neizčrpnim možnostim sodobne tehnologije arhivom narave še vedno ne manjka obiska.

Arhiv in vednost na smetišču

Žalostna je denimo podoba močno prenatrpanega Zoološkega muzeja v Sankt Peterburgu, kjer so določeni primerki shranjeni kar v kuvertah. Podobno je v danes povsem zaprtem Nacionalnem muzeju v Sarajevu, ki med drugim hrani zelo pomembne naravoslovne zbirke jugovzhodne Evrope, preparirane živali pa povsem nezavarovane ležijo na policah. Italijanski muzealci ocenjujejo, da je najmanj tretjina vseh bioloških primerkov v njihovih muzejih uničenih. »Predstavljajte si, kaj bi bilo, če bi sporočili iz Vatikanskih muzejev ali Louvra, da je tretjina vseh njihovih eksponatov uničena,« naredi primerjavo Kryštufek.

Razmere so seveda daleč od idealnih tudi v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, ki je začel slabe čase doživljati po drugi svetovni vojni, ko so muzeji pri nas postali izključno kulturne ustanove in so jih izvzeli iz raziskovalne ter izobraževalne dejavnosti, medtem ko naravoslovne zbirke v večini drugih držav predstavljajo raziskovalno infrastrukturo. »Kulturni resor zadnjega pol stoletja nikoli ni imel na čelu človeka, ki bi vedel, za kaj pri naravoslovnih zbirkah sploh gre.« Posledično so od muzeja do danes ostale bolj ali manj le še razstave, saj so precejšen del njegovega arhiva odpeljali na smetišče, ga sežgali ali podarili šolam. Izmed enajstih planinskih zajcev se je ohranil le eden, od primerka bengalskega tigra pa je na ogled le še lobanja. Le malo ljudi razume, kaj s

tem izgubljam.

Poleg tega, da je Prirodoslovni muzej Slovenije institucionalno izoliran, se spopada z velikimi finančnimi težavami, za določene restavratorske posege nima primernih kadrov, predvsem pa je brez ustrezne infrastrukture. »Obljubljali so nam novogradnjo, a smo končali z zbirkami v javnih skladiščih, česar kljub številnim zanemarjenim zbirkam po svetu nisem videl še nikjer.«

Nenadomestljivi s tehnologijo

Naravoslovni muzeji po svetu hranijo okoli deset milijonov ptic in pet milijonov sesalcev. Čemu služijo vse te muzealije? Za ohranjanje vednosti, pojasnjuje dr. **Franc Janžekovič** z mariborske fakultete za naravoslovje in matematiko ter dodaja: »Včasih je veljalo, da so bila živa bitja ustvarjena in ostajajo nespremenjena, kakor so bila ustvarjena. Znanstveniki danes ne dvomimo več o razvoju in spreminjanju življenja na Zemlji, v katero pa sta zajeti tudi izumiranje in nastajanje novih vrst. Vloga naravoslovnih muzejev je, da ta material hranijo.« Kot pojasnjuje Kryštufek, so primerki izpred denimo sto let biološki material, ki mu lahko s sodobno tehnologijo ekstrahiramo DNK ter dobimo védenje, kaj se je na ravni populacijske genetike dogajalo v stoletnem obdobju. »Predvidimo lahko, kaj se bo morebiti zgodilo v prihodnosti.«

Tako so na primer strokovnjaki že ugotovili, da se nekatere vrste od juga širijo proti severu ali iz nižjih nadmorskih višin v višje, da rastline dandanes cvetijo v zgodnejšem obdobju, ptiči bolj zgodaj valijo, nekatere vrste pa se na spremembe v okolju, ki v veliki meri nastajajo zaradi človekovih posegov, odzivajo celo s spremenjeno velikostjo. Prav zaradi omenjenega je zgrešeno razmišljati, da lahko naravoslovno dediščino nadomestimo s sodobno tehnologijo, kajti ta nam sicer omogoča izdelavo verodostojnih replik, nikakor pa ne posnemanja genskega materiala.

Pedagoški proces in znanstvenoraziskovalno delo na mariborski fakulteti sta precej vezana na Prirodoslovni muzej Slovenije, saj jima ta zagotavlja nujno infrastrukturo. »Študij organizmov tako z vidika morfološke organizacije kot molekularno-genetske zgradbe temelji na konkretnih preparatih, ki jih pridobivamo iz Prirodoslovnega muzeja. Skozi večdesetletno delovanje muzeja se je nabralo precej materiala, ki nam danes omogoča primerjave, kaj se z organizmi ter biotsko pestrostjo dogaja v času. Na fakulteti izvajamo raziskave morfometrične variabilnosti malih sesalcev, zanimajo nas evolucija ter rast in razvoj živali, kar pa je mogoče samo na muzejskem materialu. Zbiranje materiala v naravi je namreč večletni proces, včasih se ga označuje celo za neetičnega, poleg tega nekaterih vrst sploh ni več,« pojasnjuje nepogrešljivost prirodoslovnih zbirk Franc Janžekovič.

Naravoslovni muzeji muzeji prirodoslovni muzej

POŠLJITE KOMENTAR

POŠLJITE POPRAVEK

Spremljajte prispevke na temo “Kultura”

Tukaj vpišite vaš elektronski naslov

NAROČITE OBVESTILA

Obvestilo z zbranimi članki vseh tem, ki jih spremljate, pošljemo vsako jutro.

Seznam vseh naročil lahko na enem mestu upravljate preko povezave na dnu obvestila.